

Monumentaal boek over de dagroofvogels

Er is in de laatste tientallen jaren in alle werelddelen veel aandacht besteed aan de bestudering van de stootvogels. Resultaten van dit onderzoek zijn gepubliceerd in wetenschappelijke tijdschriften, maar veel ervan wacht nog op publicatie. Het is daarom bijzonder verheugend dat twee ornithologen, die hun sporen reeds hebben verdiend zowel op dit terrein der ornithologie als met ander werk, zich ertoe hebben gezet om de over deze vogelgroep verzamelde kennis op knappe en bondige wijze samen te vatten.

Dat het streven naar bondigheid overigens allerminst tot oppervlakkigheid heeft geleid blijkt wel hieruit, dat de schrijvers in totaal 945 blz. nodig hebben gehad om de bijna driehonderd soorten waar het om gaat te behandelen. Waarbij dan nog dient te worden bedacht, dat dit bladzijden van een zeer royaal formaat (21 x 28 cm) zijn. De verheugende omstandigheid, dat bovendien papier van zeer goede kwaliteit werd gebruikt, had tot gevolg, dat het boek in twee kloeke delen uiteenvalt, die overigens weer worden samen gehouden in een solide uitgevoerde cassette. Het is jammer, maar stellig onvermijdelijk, dat dit ertoe leidde dat de prijs zodanig werd, dat velen zich wel even zullen bedenken, alvorens tot aanschaffing te besluiten (zelfs al bleek het mogelijk om voor onze lezers een regeling te treffen, die in een zeer royale korting resulteert!).

De *Falconiformes* vormen een betrekkelijk kleine orde, waarbinnen een vrij grote diversiteit voor komt, met vertegenwoordigers die tot de grootste thans levende vogelvormen behoren (de condors, met een gewicht van ruim 11 kilo en een vlucht van meer dan 3 meter), maar ook tengere valkjes met een gewicht van 45 gram. De meeste voeden zich met levende prooidieren, die zij zelf bemachtigen, maar de gieren hebben zich gespecialiseerd op aas, al is er juist onder hen een soort (*Gypohierax angolensis*) met een sterk vegetarisch dieet.

Weinig vogelgroepen hebben in de loop der eeuwen zozeer de aandacht van de mens getrokken. Vooral de majestueuze arenden komen als symbool van

macht voor in menig rijks- of familiewapen. Ook de behendigheid en hardnekkigheid waarmee een prooi wordt achtervolgd laat weinigen onberoerd. Stootvogels behoren tot de weinige vogelsoorten die werden afgericht om voor de mens prooien te vangen. Anderzijds getuigt een naam als kiekendief van kleingeestige broodnijd, die ook leidde tot het uitloven van premies voor het doden van stootvogels, een nare gewoonte die nog niet overal is verdwenen. Zoals slecht geïnformeerde jagers zelfs nu nog wel stootvogels doden of laten doden, omdat zij menen dat zij de wildstand ongunstig beïnvloeden. Hoewel toch al herhaaldelijk is gebleken dat het volledig uitroeien van stootvogels leidt tot een vermindering van de wildstand, die men juist dacht te bevorderen.

Van de 945 blz. hebben de schrijvers er 152 gebruikt voor een achttiental inleidende hoofdstukken over: Classification and distribution, Physical attributes and senses, Plumage and moult, The daily cycle, Flight, Migration, Hunting methods and speed, Food consumption and the role of birds of prey as predators, Territory, Display, Nests and nest-building, Eggs and incubation. Development of the young, Care of the young, The post-fledging period, Breeding success and productivity, Longevity, mortality and enemies en Hawks and man. Natuurlijk was het niet mogelijk diep op een van deze onderwerpen in te gaan, maar de schrijvers zijn er in geslaagd, met gebruikmaking van de nieuwste gegevens, toch verrassend volledige samenvattingen te geven.

De rest van het boek is gewijd aan een beschrijving der soorten. Hierbij is het de grote verdienste van de auteurs, dat zij niet alleen recente publicaties hebben samengevat, maar bovendien de beschikking wisten te verkrijgen over veel nog niet gepubliceerde gegevens. Een andere verdienste van deze beschrijvingen is, dat zij volgens een strak doorgevoerd schema zijn opgesteld, met als rubrieken: de verspreiding, een zorgvuldige beschrijving van zowel volwassen als jonge individuen, met vermelding van de maten en gewichten, een opsomming van de ondersoorten, veldkenmerken, geluid, het gedrag in het algemeen, het voedsel en de voortplanting, met tot besluit een beknopte literatuuropgave. Voor een soort als de bruine kiekendief waren daar zes pagina's voor nodig, maar van andere soorten zijn de beschikbare gegevens (nog) zo gering, dat met een halve pagina kon worden volstaan.

Een belangrijk onderdeel van het boek vormen de 125 goed gereproduceerde, een volle bladzijde (zonder marges) beslaande gekleurde afbeeldingen van vrijwel alle behandelde soorten, de meeste afgebeeld in uiteenlopende kleden. Deze platen zijn van een hele reeks medewerkers: Roger Tory Peterson, J. C. Harrison, Don R. Eckelberry, David Reid-Henry, Albert Earl Gilbert, C. E. Talbot Kelly, Guy Cocheleach, Lloyd Sandford, Malcolm Ellis, Cornelius J. Ward en J. G. Williams. De meeste zijn ware juweeltjes, al zijn er ook bij, die mij minder kunnen bekoren.

Tot besluit zijn er 94 verspreidingskaarten, waarvan er verscheidene de verspreiding van meer dan één soort geven, zoals die thans bekend is.

Alles bijeen een vogelboek, dat maar weinig te wensen laat. Een boek dat zijn inderdaad zeer hoge prijs dubbel en dwars waard is. Wat niet weg neemt dat voor velen zelfs het voor onze lezers aanzienlijk verlaagde bedrag (waarover nadere gegevens in een advertentie in dit nummer) toch wel een rem zal zijn, om tot aanschaffing over te gaan.

K.Z.

Leslie Brown & Dean Amadon: Eagles, hawks and falcons of the world. 2 dln. (in cassette). Published for Country Life Books by the Hamlyn Publishing Group Ltd., Feltham, 1968. Prijs 15 gns.

Thorburn's vogels in kleuren

De Schotse vogelschilder Archibald Thorburn (1860-1935) beeldde jaren geleden in een vierdelige uitgave 400 vogelsoorten uit, die thans alle in een eendelige uitgave in veelkleurendruk op iets kleiner formaat werden gereproduceerd. Twee en tachtig ongelooflijk mooie platen die, zelfs voor iemand die niet van vogels houdt, een lust voor het oog zijn. Zij werden in deze vorm reeds eerder uitgegeven in Engeland met een tekst van James Fisher. Voor ons land werd de tekst geschreven door M. J. Tekke, waarbij getracht werd een volledige tot en met 1967 geheel bijgewerkte avifaunistische lijst samen te stellen. En wie zou dat beter kunnen doen dan Tekke, die alle gegevens van de N.O.U. verwerkt en meteen tot zijn beschikking heeft. Omdat de oorspronkelijke Engelse uitgave ook afbeeldingen bevat van een aantal soorten die in Nederland werden waargenomen en wij in de Nederlandse uitgave toch alle platen wilden hebben treft U deze er ook aan, maar dat zal voor niemand een bezwaar zijn. Wereldverspreiding en overwinteringsgebied zijn nauwkeurig behandeld. Begrippen, onderscheidingen en schattingen zijn aangehouden zoals die door de Commissie voor de Nederlandse Avifauna worden aangegeven.

Een uitzonderlijk mooi bezit voor iedere vogelliefhebber met een kort en bondige tekst die zeer goed bruikbaar is. Ik kan het dan ook iedereen warm aanbevelen, terwijl de prijs betrekkelijk laag genoemd kan worden.

J.T.

- M. J. Tekke: Thorburn's vogels in kleuren. 82 platen. W. J. Thieme & Cie, Zutphen. Prijs f 27,50.

Elseviers vogelgids

De Vogelgids van Peterson, Mountfort en Hollom, in 1954 voor het eerst in een Nederlandse bewerking van Mr. J. Kist door Elsevier uitgegeven, beleeft thans, vijftien jaar later, zijn tiende druk. Kist schrijft daar zelf over, dat 62.000 exemplaren zijn verkocht en noemt het terecht „in deze tijd, waarin de natuur in zeer ernstige mate wordt bedreigd, een verheugend verschijnsel”.

Er zijn in de loop der jaren geleidelijk aan allerlei foutjes verbeterd, maar deze tiende druk is een bewerking van de in 1966 in Engeland verschenen geheel herziene en aangevulde oorspronkelijke uitgave. De herzieningen en verbeteringen betreffen in de eerste plaats de verspreidingskaartjes, die vrijwel allemaal zijn overtekend. Verder zijn een aantal platen vervangen, er is er zelfs één bij gekomen en tenslotte heeft ook de tekst een grondige herziening ondergaan.

Kist wijst er op, dat in de eerste druk 452 soorten werden beschreven en in de rubriek „toevallige gasten” 101 soorten. In deze nieuwe uitgave zijn het er resp. 470 en 113. „Gewijzigde inzichten in de ornithologische systematiek hebben de auteurs genoopt ingrijpende wijzigingen aan te brengen in de volgorde der families (vooral onder de zangvogels) en in de volgorde der soorten binnen de families.” Terecht is dit voor de bewerker tevens aanleiding geweest, de nummering der in Nederland voorkomende soorten achterwege te laten. (Wat overigens verdoezelt dat de in 1954 in Nederland vastgestelde 348 soorten inmiddels tot 380 stuks zijn gestegen. Dat deze konden worden herkend is stellig mede aan de „Vogelgids” te danken). Ook de rubriek „Voorkomen” is grondig herzien en

aangepast aan de, helaas, sinds 1954 voor vele soorten sterk veranderde situatie.

Ook in deze vorm zal de „Vogelgids” stellig bijdragen om velen wegwijs te maken in de wereld der vogels. K.Z.

R. T. Peterson, G. Mountfort en P. A. D. Holtom: Vogelgids voor alle in ons land en overig Europa voorkomende vogelsoorten. Vertaald en voor Nederland bewerkt door Mr. J. Kist. Tiende, geheel herziene druk. Elsevier, Amsterdam MCMLXIX. Prijs f 23,50.

Zoals de valk haar bellen

Mijn vriend de (amateur-) valkenier heeft nogal wat bezwaren tegen dit boek van zijn (beroeps-) collega Phillip Glasier. Dat geeft natuurlijk wel te denken. Het wordt er hier en daar inderdaad wel wat erg dik opgelegd en vooral de verhalen over „Oom” Charles Knight zijn hier en daar wat irritant om de naieve en kritiekloze verheerlijking van deze figuur. Maar over het geheel genomen wekt, naar mijn gevoel, het boek van Glasier toch wel begrip voor de merkwaardige hobby, die de valkerij is. Zodat ik het juist aan wie niet met de valkerij bekend is, zou willen aanbevelen. Zij het dan met de nadrukkelijke waarschuwing dat zeker in Nederland, maar over het algemeen ook op de Britse eilanden, de valkerij veel soberder pleegt te worden beoefend, waarbij de valkeniers veel minder aan de weg timmeren, dan in het boek van Glasier wordt beschreven. Mij dunkt, onze eigen valkeniers moeten daar zelf maar eens iets over vertellen en vooral ook over de voortreffelijke hulp die zij herhaaldelijk verlenen ter revalidatie van in het ongerede geraakte stootvogels. K.Z.

Phillip Glasier: Zoals de valk haar bellen. (Oorspronkelijke titel: As the falcon her bells). Ned. vertaling door B. Müller, met adviezen van G. A. van Nie. Bosch en Keuning, Baarn, z.j. 204 blz. met 6 foto's. Prijs geb. f 16,90.

Leven met insecten

Reeds in 1958, vier jaar vóór het verschijnen van Rachel Carsons „Silent Spring” werd in Nederland de Werkgroep Harmonische Bestrijding van Plagen opgericht. De naam werd in 1967 gewijzigd in Werkgroep Geïntegreerde Bestrijding van Plagen TNO. Wat niet

weg neemt dat de werkgroep in 1968 in feite tien jaar bestond. Dit was aanleiding tot de publicatie van een paperback onder de titel „Leven met insecten”. Na een inleiding van Dr. N. van Tiel leveren Dr. H. J. de Fluiter, Prof. Dr. J. de Wilde, Prof. Dr. H. Klomp, Dr. F. J. Oppenoorth, Dr. A. D. Voûte, Dr. J. G. ten Houten, Dr. Ir. D. de Zeeuw en Ir. P. Gruys boeiende bijdragen over het werk, dat in Nederland is en wordt verricht op het terrein van harmonische, of zoals men het thans liever noemt geïntegreerde bestrijding van voor land-, tuinen en bosbouw schadelijke organismen. Geen „lichte” kost, maar voor wie zich werkelijk voor dit onderwerp interesseert stellig onmisbare lektuur. Daarom van ganser harte aanbevolen. Ook al om de zeer uitvoerige literatuuropgave en de goede illustraties. K.Z.

Leven met insecten. Het onderzoek naar een geïntegreerde bestrijding van plagen. Centrum voor Landbouwpublikaties en Landbouwdocumentatie (Pudoc). Wageningen 1969. 178 blz. Prijs f 7,80.

„Vreemde” vogels in de nop

Nog even, dan woon ik precies een jaar in de Noordoostpolder. In deze periode heb ik aardige waarnemingen gedaan, die ik u niet wil onthouden. Op 23 juli 1968 werd even buiten de polder — langs de weg Kampen-Zwolle — een scharrelaar dood gevonden. In oktober van genoemd jaar zag de jachtopzichter uit Kutten een exemplaar van deze soort in het bos bij hem in de omgeving. Zelf heb ik deze vogel niet gezien.

De 19e maart kreeg ik de eerste melding binnen van kraanvogels. Persoonlijk heb ik zesmaal een troepje gezien, in grootte variërend van twee tot acht. Eénmaal ook de „dans” (van een eenling) gezien. Voor 't laatst de kranen gezien op 23 maart j.l. (Plaatsen: Rutten, Bant en tussen Urk en Tollebeek). Op 24 maart ontdekten we tussen ruim 90 wilde en kleine zwanen één grauwe gans, alsmede één Indische of strepengans. Waarschijnlijk is dit een ontsnapt exemplaar uit de een of andere dierentuin. Ook de 25e maart was deze „rara avis” nog aanwezig.

- M. de Jong, Lucernehof 38, Nagele (NOP)